

psychoterapeutické centrum v bývalém klášteře v Pivoni
michaela benešová // bakalářská práce

vedoucí práce doc.Ing.arch. Zdeněk Fránek // asistentka: Ing.arch. Dana Raková // LS 2013/2014 // FUA TUL

obsah

	ROZBOR MÍSTAA ZADÁNÍ
04	rozbor místa
05	rozbor místa // fotografie současného stavu
06	technická zpráva // stav původního objektu
07	fotografie původního stavu
08	historie kláštera a vsi Pivoň
09	náplň // konceptv rámci širších vztahů
10	koncept // autorský text
11	program // tanenčí terapie
12	nárvh // architektonické ztvárnění konceptu // technická zpráva
13	situace
14	půdorys 1NP
15	půdorys 2NP
16	půdorys 3NP
17	půdorys -1NP
18	schéma fungování
19	pohled jižní a severní
20	pohled východní a západní
21	řezopohledy
22	řezopohledy
23	řezopohledy
24	řezopohledy
25	řezopohledy
26	vizualizace exterie
27	vizualizace exterie
28	vizualizace exterie
29	vizualizace interier
30	vizualizace interier
31	vizualizace interier
32	konstrukční schéma a tzb
33	konstrukční detaily
34	konstrukční detaily
35	materiály

“Hranice nejsou to, kde něco končí - ale jak chápali Řekové - jsou tím, odkud zjevující se věci získávají svůj počátek”
Heidegger

“..kdy má dlažba jinou barvu než ve dne a každý kout jiné tajemství...jsou to vzpomínky vyvolané vůní, zvukem, hlasem, či souzvukem melodie...”
A.Šimotová

ROZBOR MÍSTAA ZADÁNÍ

Pozemek s objektem bývalého augustiniánského kláštera se nachází na jižně orientovaném svahu severního cípu vsi Pivoň, na bývalé obchodní stezce mezi Prahou a Regensburgem. Vesnice leží bližně 30km od Domažlic a 12km od německých hranic // v oblasti v minulosti nazývané Sudety, po válce pak vojenským zakázaným pásmem // ve výšce 580 - 600 m.n.

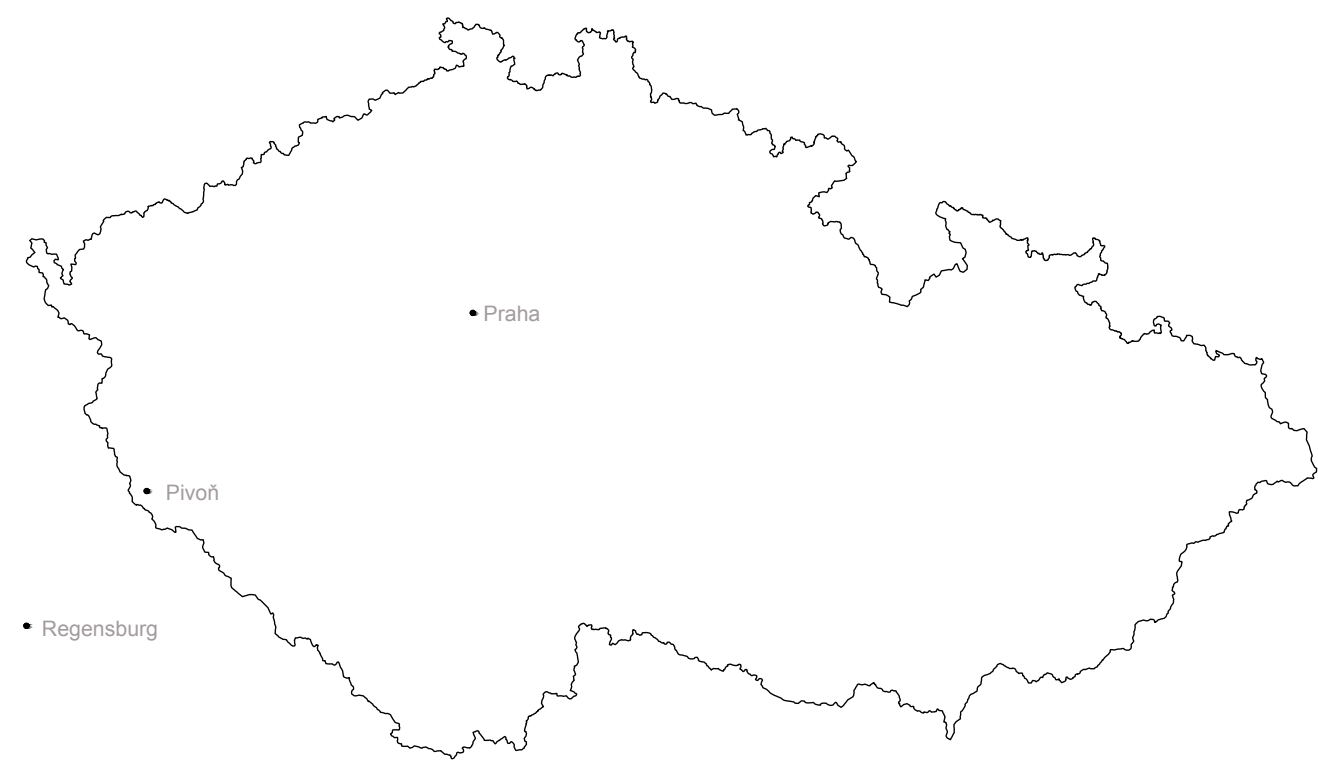
V místě, kde se Švihovská vrchovina začíná zvedat v pohoří Českého lesa a kde se zemědělsky obhospodařovaná krajina mění v těžko prostupné hvozdy s úzkými údolími, říčkami, zříceninami opředenými pověstmi , oblast s nejčištějším vzduchem ve střední Evropě.

Celková výměra pozemku je přibližně 7800m2, z čehož 1960 m2 zabírá samotná stavba původního kláštera, 660 m2 gotický kostel s přilehlou věží.

Terén je svažitý od severo-západu, se dvěmi ostrými - více jak 7m vysokými - terenními zlomy, které vymezují hranice pozemku. Jihovýchodní hrana umožňuje výhled na protější zalesněný svah a do údolí s vinoucí se říčkou Pivoňkou a stromovou alejí směřující mezi rybníky kolmo k samotnému objektu.

Zpěvněná komunikace vedoucí podél západní hranice pozemku slouží pouze jako příjezdová cesta k několika chatám, které jsou umístěny v lese.

Objekt není památkově chráněn a od roku 2002 je jeho vlastníkem sdružení Aurelius, které se snaží o jeho rekonstrukci. Návrh je nezávislý na plánech tohoto sdružení a vychází z původního stavu objektu (před zahájením rekonstrukce)

obr. morfologie řez terénem
obr. situace?

PIVOŇ

Správně patří pod nedalekou obec Mnoichov

V současné době zde žije 20 stálých obyvatel, a přibližně dalších 100 lidí se sem přijíždí rekreovat v letních měsících.

Před několika lety byl uzavřen místní koloniál pro malý odběr zboží. Obyvatelé chodí do hospody do nedalekého Vranova či Mnichova. S klášterem sousedí penzion Pivoňka.

Velké množství domů bylo opuštěno,

...

POPIS MÍST OZN. ČÍSLY NA MAPĚ

STÁVAJÍCÍ OBJEKT

Objekt kláštera je tvořen kostelem s věží, východním, jižním, západáním křídlem a torzem severního - uspořádané kolem rajského dvora. V jihozápadní části na jižní křídlo navazuje bývalé hospodářské Přístup do rajského dvora je umožněn průjezdy ve východním a západním křídle.

TERÉN

Vlivem terenního zlomu v severní části pozemku dochází k sesouvání terénu / rozbitá opěrná zeď, schází severní křídlo /

KOSTEL

Kostel v Pivoni patří k nejstarším plně gotickým stavbám na území Čech. Jedná se o jednoduchý gotický kostel, jehož prezbytář je datován přibližně do roku 1260-1270. Na konci 17.století byl zaklenut barokní valemnou klenbou s lunetami, kt. se nedochovala kvůli požáru v roce 1953. Přístupný z rajského dvora, křížové chodby či vedlejsím vchodem v jižní stěně.

VĚŽ

Vež s oktogonální nástavbou byla přistavěna ke konci 17.století. Kopule, společně s krovem kostela, byla obnovena v 70.letech 20.století. Přístup je zajištěn vlastním vchodem na jižní straně.

VÝCHODNÍ KŘÍDLO

Došlo k jeho částečnému zřícení v části rajského dvora - v místě křížové chodby navazující na presbytář. Je nutná jeho dostavba kvůli statice kostela.

JIŽNÍ KŘÍDLO

Je potřebné zpevnit a opravit opěrnou zeď jižního terenního zlomu. V křížové chodbě zbyly torza původních komínů.

ZÁPADNÍ KŘÍDLO

Došlo k propadu stropu 1.NP. v severní části. Je zachována nosná stěna, členění a části původních komínů . Dřevěné schodiště pochozí na vlastní nebezpečí.

SEVERNÍ KŘÍDLO

Ze severního křídla zbylo pouze torzo obvodové zdi, tvořené dvěmi oblouky loubí s 2 okenními otvory, přilehlé k západnímu křídlu a jeden oblouk s oknem u stěny kostela ve východní části. Jelikož křídlo sloužilo jako opora gotického kostela je oporučeno ho dostavět.

HOSPODÁŘSÉ KŘÍDLO

V hospodářském křídle je nutné kompletně vyměnit krov, ze stropu 1.NP se zachovaly pouze oblouky klenby

MATERIÁL

zdi jsou tvořeny cihlami, části jsou kamenné pilíře kamenné

STAV STŘECH, KROVŮ A PODLAH

S výjimkou 2 místností západního křídla a jedné místnosti jižního, které jsou zaklenuty křížovou klenbou nedošlo k zachování původního stropu v žádné jiné části objektu Krovy nutné opravit či vyměnit. Podlahy jsou 2.NP. jsou odhalené a jsou viditelné klenby část jižního křídla je staticky zajištěna ocelovými táhly

OKNA, DVĚŘE A JEJICH OTVORY

Vzhled fasády byl upravován / probouráván/ dle potřeby obyvatel / vojáci, policejní stanice / Okenní otvory jsou nezaskleny, v současné době pouze zabetonovány. Dochovala se část původních dřevěných dveřních rámu v jižním, východním a západním křídle

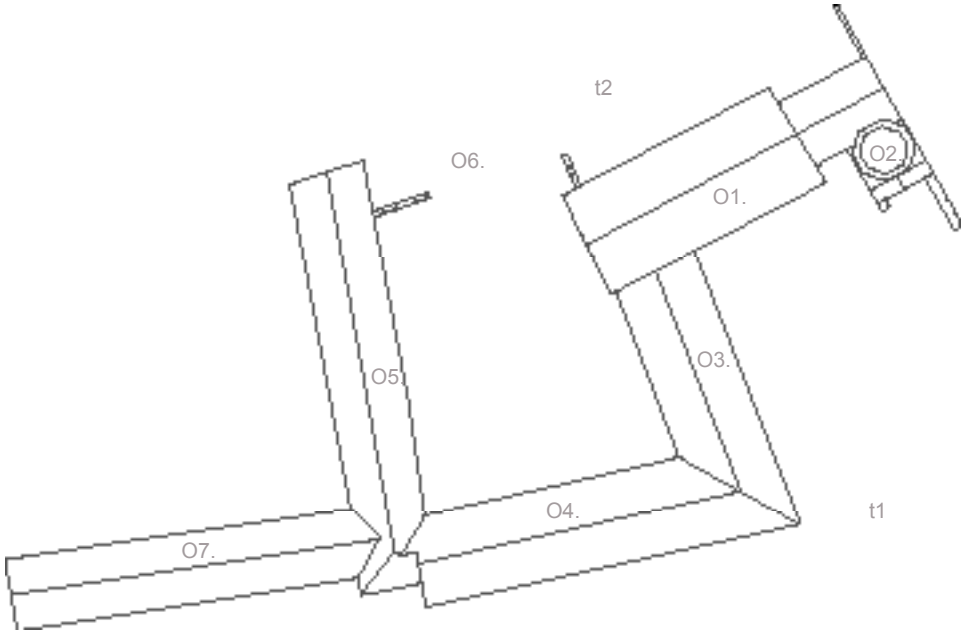

SCHÉMA PŮVODNÍHO OBJEKTU M 1:1000

O1.	loď kostela
O2.	věž
O3.	východní křídlo
O4.	jižní křídlo
O5.	západní křídlo
O6.	torzo severního křídla
O7.	hospodářské křídlo
t1	jižní terénní zlom /převýšení cca 7m/
t2	severní terénní zlom / převýšení cca 7,5m/

01

02

03

04

05

06

07

08

09

01 východní křídlo / východní pohled
05 kostel / detail / symbol augustiniánských mnichů

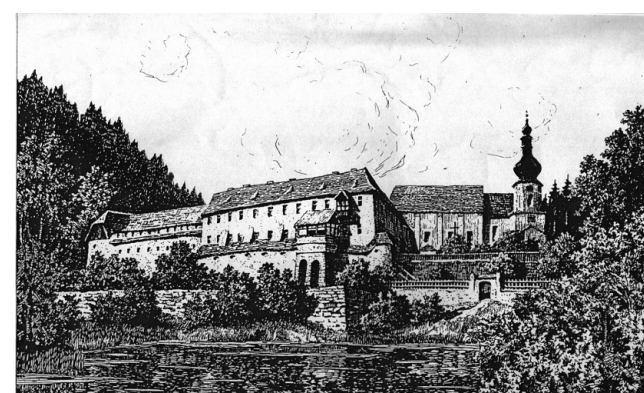
02 hospodářské křídlo / severní pohled
06 východní křídlo rajského dvora

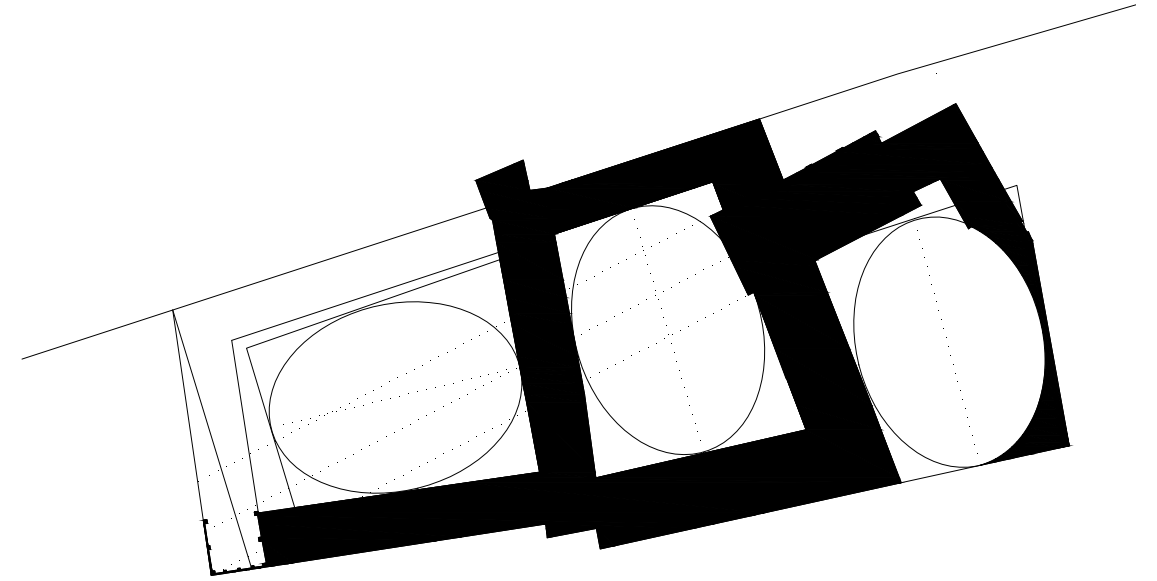
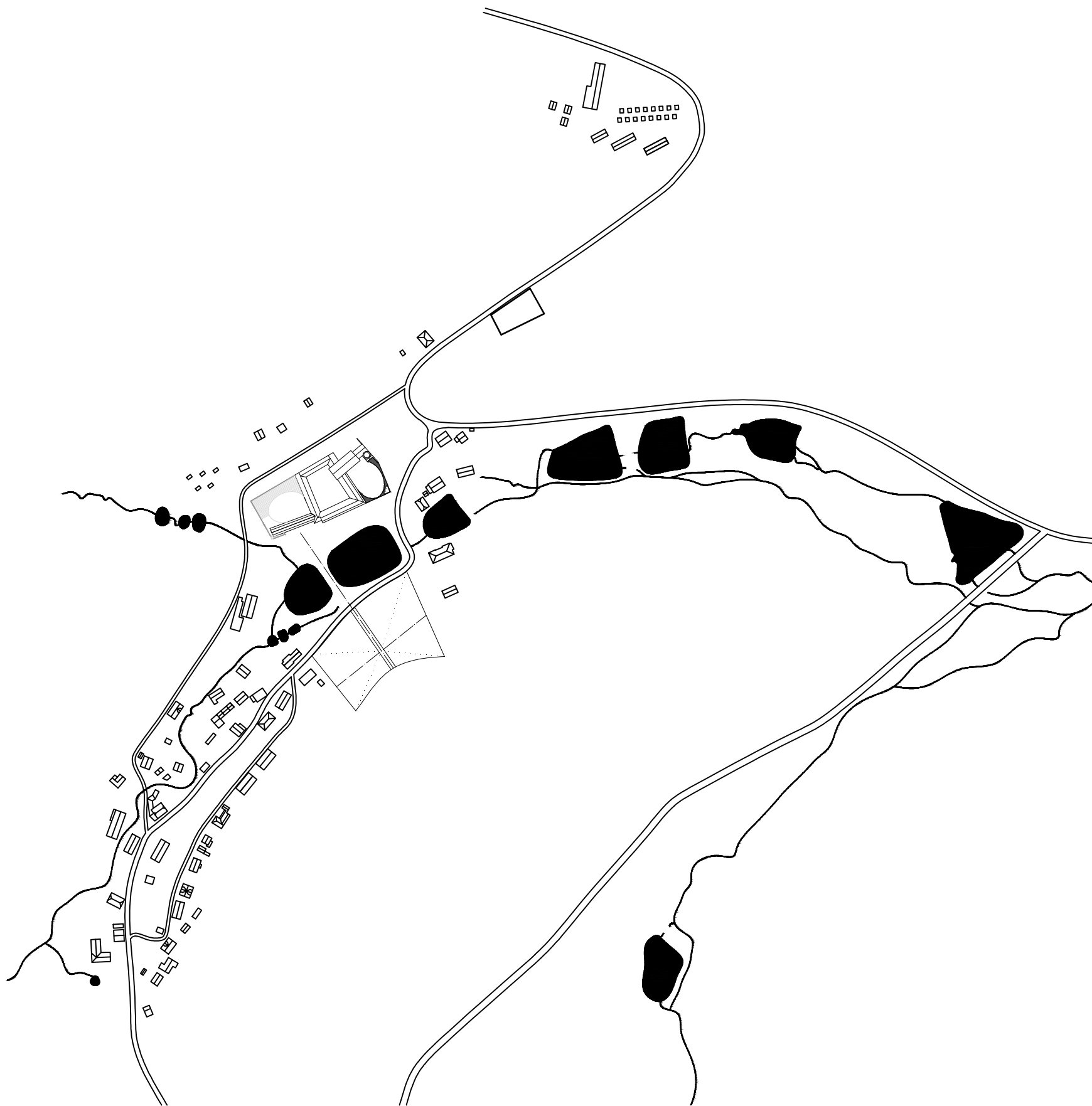
03 jižní křídlo z rajského dvora / severní pohled
07 nezasklená křížová chodba jižního křídla
08 výhled z okna jižního křídla / meandry Pivoňky

04 torzo severního křídla
09 opěrná zeď jižního křídla

HISTORIE KLÁŠTERA A VSI PIVOŇ

1250	založen klášter
1421	klášter vypálen husity
konec 17.stol	barokní přestavba lodi po 30ti leté válce zbyly pouze 2/3 obyvatelstva klášter zkonfiskován německou šlechtou
1733	nová sakristie
1756	založen pivovar / ve vsi pila, mlýn, papírna, sádky /
1787	řád zrušen dekretem Josefa II
1918	klášter využíván jako byty, policejní stanice, česká menšinová škola
1938	odsun českého obyvatelstva
1945	vysídlení německého obyvatelstva na základě Benešových dekretů v klášteře sídlí československá armáda, státní statek

NÁPLŇ / KONCEPT V RÁMCI ŠIRŠÍCH VZTAHŮ

Jako funkci kláštera vybírám psychoterapeutické centrum zabývající se léčbou lehčích depresivních poruch pohybem

Koncept přijímá možnost změny funkce samotného objektu a v rámci urbanistických vztahů pracuje s možností expanze do ostatních částí vsi v dalších fázích projektu

// využití zalesněného protějšního severního svahu - který dříve sloužil jako klášterní zahrada - pro jabloňový sad; lesních tůní nedaleko západní hranice pozemku pro lesní lázně; architektonický návrh nové autobusové zastávky na jejím původním místě; v závislosti na domluvě s klatovskými rybáři - na krajinném zpracování prostoru řečiště v údolí pod klášterem - v prostoru původního rybníka, který je vymezen asfaltovou silnicí s minimálním provozem a stromovou alejí směřující k objektu kláštera a propojující ho s navrhovaným sadem...//

Snažím se tím začlenit objekt využívaný pro psychoterapeutické centrum do života vsi, protnout její osu, která je tvořena silnicí a vytvořit podmínky - nadstavbu - pro to, aby bylo ve vsi zajímavé žít.

Navazuji na geometrii, kterou jsem v koncepci kláštera objevila, a která je pro barokní architekturu typická.

KONCEPT / AUTORSKÝ TEXT

KLÁŠTER - MONASTERIUM

Podobně jako monoteismus nemusí být interpretován jako víra v jednoho boha, ale v jeho jedinečnost, lze i “monasterio” interpretovat jako být sám / být jedinečný.

Oba tyto významy SAMOTA a JEDINEČNOST se propisují do konceptu samotného - souvisí s IDENTITOU.

V knize Norberta Schulze /Genius Loci/ stojí:

“ Osobní identita člověka předpokládá osobní identitu místa.”

V samotě si nejlépe uvědomuje kým jsme a kam se ubíráme.

Člověk utváří prostor, vymezuje ho, pojmenovává, svými zásahy dovršuje...Naopak člověka utváří prostor, ve kterém se nachází. Vše se prolíná...existuje zde paralela, koexistence, vzájemná závislost.

Hledám jakým způsobem zacházet se se stavbou kláštera a jakým způsobem přijmout sám sebe - svou autentičnost, jedinečnost, najít vlastní řeč, ať už se týká čehokoliv.

HRANICE

Zabývám se otázkou normality – která je vymezena, podobně jako území, stanovenými hranicemi. Ptám se, kdo hranice normálnosti ustanovuje – jestli my nebo ti druzí.

Často totiž nabýváme pocitu, že se do druhými vymezeného prostoru nemůžeme vejít. Dochází k našemu vyčlenění, k depresi, k odcizení. Hranice se však stále posouvají – to, co dnes patří jednomu území, zítra může patřit druhému...

Vlastní identita by však měla zůstat pevná, neměnná. Jde o to pouze najít způsob jak ji přijmout.

Klášter chápu jako typologicky elementární prvek Město, kde lze vytvořit vlastní pravidla. Může tak být transformován do téměř jakékoliv veřejné instituce - nemocnice, věznice, školy, knihovny, domovu pro seniory, dětského domova, léčebny pro drogově závislé, psychiarickou kliniku...– vše záleží na jeho umístění, na vazbách k jeho bezprostřednímu okolí.

Všechny tyto intituce označuje Foucault jako prostory heterotopické. Heterotopii pak opakem utopie - ideálu společnosti Místa, kam vyčleňujeme určitou skupinu společnosti.

Jako náplň vybírám psychoterapeutické centrum – ale přiznávám možnost transformace funkce v čase. Hranice se stále posouvají.

Tuto schopnost adaptace spatřuji jako kvalitu samotného objektu – jako podmínku pro jeho přežití. Ta však nesmí být na úkor samotné kvality – objektu, nás samých, naší jedinečnosti...

Dochází k vrstevní. Genius loci spatřuji právě v paměti, v čtvrtém rozměru, kterým je ČAS.

Silný tématem, které v oblasti bývalých Sudet nalézáme je STOPA / JIZVA/ ŠRÁM ... Ačkoliv je jizva často vnímána negativně, jako něco co kazí ideál krásy, je právě ona naší pamětí - něčím, co nás nutí učit se z chyb, posouvá nás vpřed, vytváří vrstvy, usazuje v čase. Může být ostrá, hluboká, zařezávat se, či vystupovat nad povrch být viditelná stejně jako skrytá.

Je to ona, která spolutváří naší identitu, odlišuje nás od okolí. A právě v rámci terapie se učíme své jizvy přijímat.

ČLOVĚK A PROSTOR

Zajímá mě člověk v prostoru, jeho POHYB v prostoru

Prostor ve své plasticitě chápeme na základě své vlastní, osobní, zkušenosti – 3D prostor se promítá na 2D sítnici...Perspektivní zkratka tedy není vrozená - vizuální chápání prostoru se musíme naučit.

Určit vzdálenost, rozměr objektu se učíme od narození svým vlastním pohybem v prostoru, kdy propojujeme vizuální vjem s haptickým. Dětské vnímání prostoru prochází několika vývojovými stádii. S růstem se také mění výška horizontu, vzdálenosti...

Skrčíme-li se, umístíme-li oči do výšky dítěte, vše působí nejen větší, ale i dál – tedy v prostoru, který neznáme nebo pokud se dokážeme odprostit od jeho znalosti.

Způsob pohledu na svět je tedy individuální.

Vzdálenost určujeme pomocí objektů, které poměřujeme s námi samotnými – jsme-li na poušti, není-li v krajině např. strom, nejsme schopni určit vzdálenost k horizontu.

Jsme tedy středem – věci jsou malé, velké, napravo, nalevo – vždy ve vztahu k nám samotným. Možná právě proto v životě stále hledáme určitá měřítka.

Fyzicky porovnáváme svět se sebou samými, psychicky však spíše porovnáváme sebe se světem okolo.

Snažím se najít vnitřní prostor, kde měřítka neexistují, prázdný prostor jako ideál pro pohyb.

Svět nevnímám v meruňkovém odstínu a hladkém štuku, ale v jeho jizvách - ve stopách, které v nás zanechal čas, Naší krásu, jedinečnost v naší křehkosti - zranitelnosti. Opravdovost projevu v jejich přiznání si. Hledání vlastní pravdy - identity - jako možné východisko.

POHYBOVÁ TERAPIE TANEČNĚ - POHYBOVÁ TERAPIE

Pro taneční-pohybovo terapii není nutná žádná znalost taneční techniky ani žádné pohybové nadání. Nehodnotí se estetičnost, ale autentičnost pohybu

Základem taneční terapie je spojení mezi pohybem a emocemi.

Emoční nákaza je sdružující. Člověk je ve skupině překonat svá obvyklá omezení.

Většina psychických poruch má i své fyzické projevy. Zatím, co verbální terapie se propracovává od psychicky k tělesné stránce, pohybová terapie se propracovává od tělesné stránky k psychice.

“Stejně jako lesník rozezná historii stromu, terapeut umí přečíst životní příběh z těla. “ Lowen

Na hledání harmonie, vztahu mezi tělem a duší je založené velké množství východních filozofií.

V současné době je tanečně-pohybová terapie součástí většiny programů psychiatrických klinik jako doplňková terapie / společně s arteterapií, ergoterapií, hipoterapií apod./

Rozděluje se do několika skupin. Některé se více zabývají více kmenovými tanci, rituálem a symbolikou, jiné spíše pantomimou, uvědomováním si jednotlivých pohybů a dýchání.

Ve většině případů se nejedná o tanec jako o fyzickou činnost, přesto, že získání fyzické kondice je pro pacienta také důležité.

TĚLO A POHYB

Vztah ke světu kolem nás závisí na vnímání našeho vlastním obrazu těla.

Postavení těla a gesta, která vytváříme, mají vztah k našim emočním stavům – stávají se formou komunikace.

Právě pro to neverbální komunikace (gesto, haptika, posturika, proxemika,...) mají největší vypovídající hodnotu v tom, co se snažíme sdělit svému okolí – vyjadřují dokonce i to, co skrýváme sami před sebou. Prostřednictvím těla, jeho pohybu dokážeme vyjádřit slovy nevyslovitelné a dokážeme jím vymezovat svůj vlastní osobní prostor.

Způsob vyjádření pohybem je nejprimitivnějším a nejpůvodnějším způsobem komunikace.

ARCHITEKTONICKÉ ZTVÁRNĚNÍ KONCEPTU/ NÁVRH

PŮVODNÍ KLÁŠTER A KOSTEL

Vnímám objekt ve své kráse, se svými jizvami, Sundavám nánosy omítky a zviditelňuji jednotlivé vrstvy, které vznikly v čase - zazděné klenby a okna... V rámci potřeby přidávám další, avšak za použití současné architektonické řeči a materiálů. Jasně tak odděluji nové od starého.

Snažím se z objektu opět vytvořit celek - zkompakt-nit, zmonolitnit. Nová vrstva se snaží splynout s původními a zároveň se odlišovat.

MATERIÁL

BETON

Jako materiál vybírám šedý mono-litický beton probarvovaný do červena. Materiál, který je pevný, odolný a umožňuje odlévat stopy. Vytváří pocit bezpečí/ bunkru v této občas nehos-tinné krajině. Tento materiál doplňuji zbytky, které nacházím v okolí - v objektu kláštera či v rozbořených opuštěných domech na které dnes často upozorňují již jen ovocné stromy v krajině.

Novou střechu odlévám z tohoto probarvovaného betonu - kopíruji tvar původní střechy.

Staré, výborně řemeslně zpracované, dřevěné, avšak již staticky neúnosné, spadlé trá-my odlévám do betonu jako negativní spáru. Konzervuji tak řemeslné spo-je, které dnes již neumíme udělat. Statická únosnost je zajištěna tlustým ob-dvodovým zdívem /700-1000mm), které v případě potřeby zpevňuji injektáží /jižní hrana/

Probarvením šedého betonu do červena směrem k hřebeni střecha splývá s okolními střechami, červenými cihlami, šedým kamenivem... zároveň však kontrastuje s hustými okolními lesy.

TECHNICKÁ ZPRÁVA

Psychoterapeutické centrum je určen opacientům s lehčí formou deprese, kteří hledají alternativu k medikaci. Zabývá se léčbou pohybem (pantomima, jóga, tai chi, Feldenkresova metoda, psycho-balet, tanec,...), ale součástí léčby je i ergotera-pie (práce na zahradě, v sadu, příprava jídla) V prostoru existují různé stupně initim-ity od prostorů poloveřejných po pro-story určené osamocnému jedinci. Objekt se snaží být co nejvíce samostatný, což opět vychází ze samotného fungování kláštera. Prostory kolem rajského dvora slouží komunitě, východní křídlo samotným terapií, západní studiu v knihovnách a studovnách. Hospodářské křídlo je poloveřejné - nacházejí se v obou patrech taneční sály, v přízemí prostor, který může sloužit jako kavárna/divadlo, protože součástí terapie je způsob jak věci sdělovat - tento prostor slouží příbuzným pacientům či návštěvníkům, kteří se zde rozhodnou strá-vit kratší časový úsek / či přijedou na víkendo-vý kurz / - pro ně jsou v patře dispozice pokoje. Svým pobytem, či otevřením těchto prostor vesničanům, dochází k zamezení pocitu izolace, odtržení samotných pacientů. Personál je, podobně jako ve většině těchto zařízení, externí - terapeuti dojíždí 1-2 týdne.

Na východní a západní straně vytvářím nádvoří, která vychází nejen z historických souvislostí,ale především z potřeby uzavřít srdce celého objektu pro vytvoření potřebného pocitu intimity a bezpečí.

Na severu uzavírám rajský dvůr severním křídlem, Zde se nachází v 3.NP prostory administrativy, kanceláře správce a příjem pacientů - využívám terénního zlomu a příjezdové komunikace. Prostory jsou orientovány na sever, s tlustou betenovou zdí, vytvářející poc-it bunkru/skořápy - něčeho, co nás chrání. Zamezuji výhledu z administra-tivních prostor přímo do rajského dvora. Světlo do prostoru je zajištěno podélným světlíkem. V nižším patře jsou umístěny pokoje ori-entované na jihu - s vlastní koupelnou. Vše je spojeno vertikální komunikací schodiště...

VÝCHODNÍ DVŮR

Klášter měl být , dle mého názoru, v přímém kon-taktu s říčkou/ rybníky, které se nacházejí pod ním. Navazuji na původní terasovité zahrady ve východní části a tento vstup obnovuji. Vycházím z geometrie otočeného lichoběžníka nádvoří s vepsanou elip-sou a porušuji tím směr rozbořené zdi. Svah klesá směrem k jihu, kde končí zdí s 2 ot-vory - jedním jsou úzké schody vedoucí stěnou k rybníkům, druhý je vchod do prostoru “kaple” - ve zbytkovém prostoru zdi vzniká kontemplativní prostor vysokých zdí s otevřeným otvorem do nebe. Betonová zídka oddělující prostor od louky má nejnižší výšku vůči terénu 80cm - tak aby vytvářela bariérů, kterou lze však překonat aniž by narušovala pocit bezpečí.

Vytvořený prostor je kontempla-tivní, s lučním charakterem vysoké trávy

HOSPODÁŘSKÝ DVŮR

Augustiniánští mniši byly v širokém okolí významní pěstováním léčivých by-lin - tuto tradici obnovuji v rámci ergoterapie. V hospodářském dvoře vytvářím jižně orien-tované terasovité zahrady. Zabraňují sesunu půdy a propojují výškový rozdíl terénního zlomu. Tyto jizvy, zářezy v krajině vystupují 10cm nad povrch, země avšak opět se ztrácí pod listy rost-lin...architektura se zde rozpadá směrem k lesu, příroda prostupuje do objektu - vše se setkává zde. Vzniká objekt podobný zarostlému, opuštěnému amfiteatru - objektům, které obdivujeme, ikdyž již ztratili uživatele, přesto, že pozbyly svou funkci. Žijí si vlastním životem. Díky prameni, který ústí v kopci nedaleko ob-jektu je zajištěno zavlažování - zahrady tedy přežijí i případný odchod obyvatel...

Prostor slouží, stejně jako prostor na východní straně kláštera jako poloveřejný. tento je orientovaný směrem ke vsi a nabízí jí

Uprostřed rajského dvora stojí osamocený divoký ořech. Vytváří stín, odhání mouchy, zabraňuje z pokojů přímý výhled na objekt kostela, tak aby nutil pacienty vyjít ven z pokojů. Je určitým symbolem.

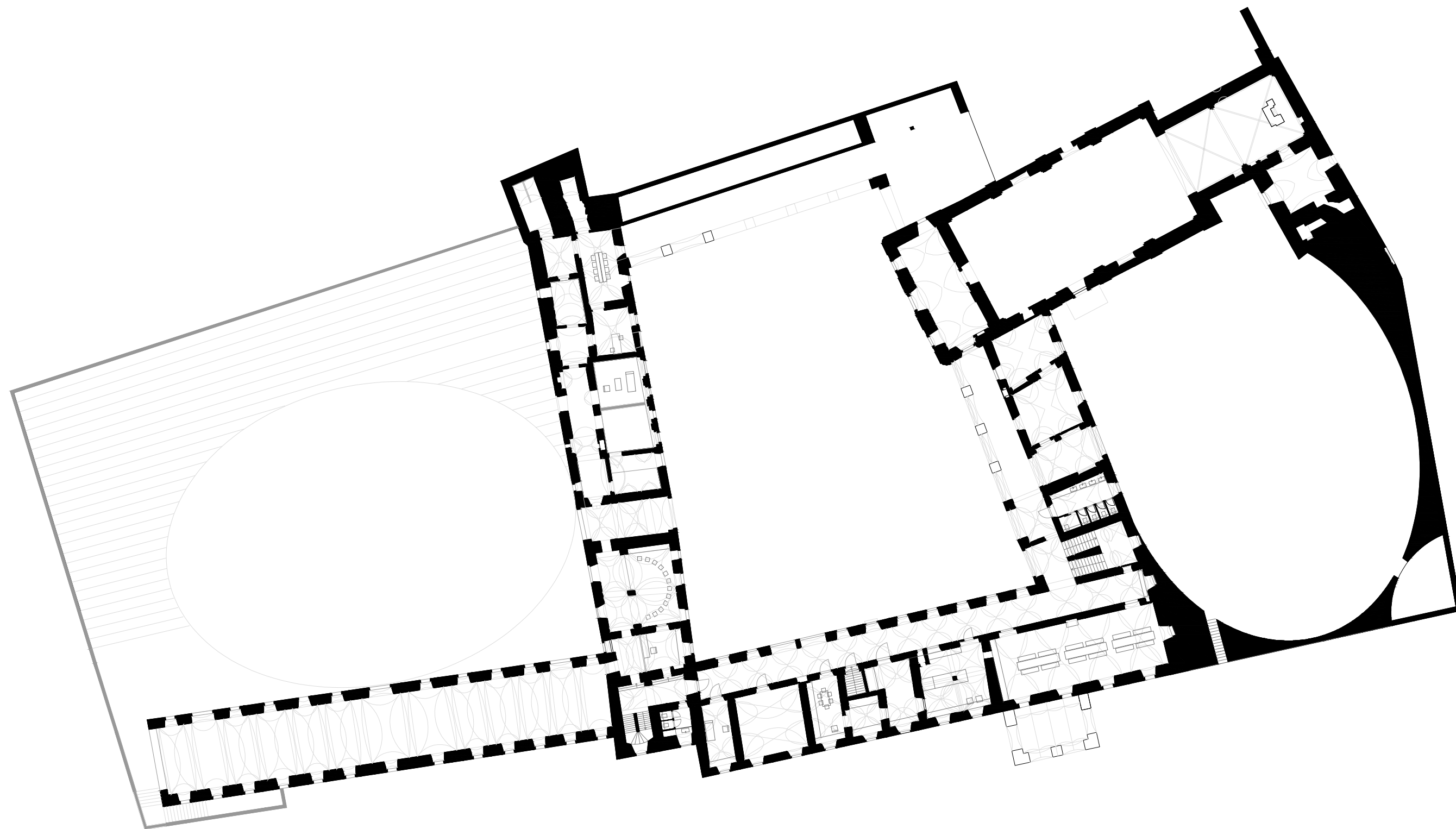
loubí vytváří stín, prostor pro uchování dřeva

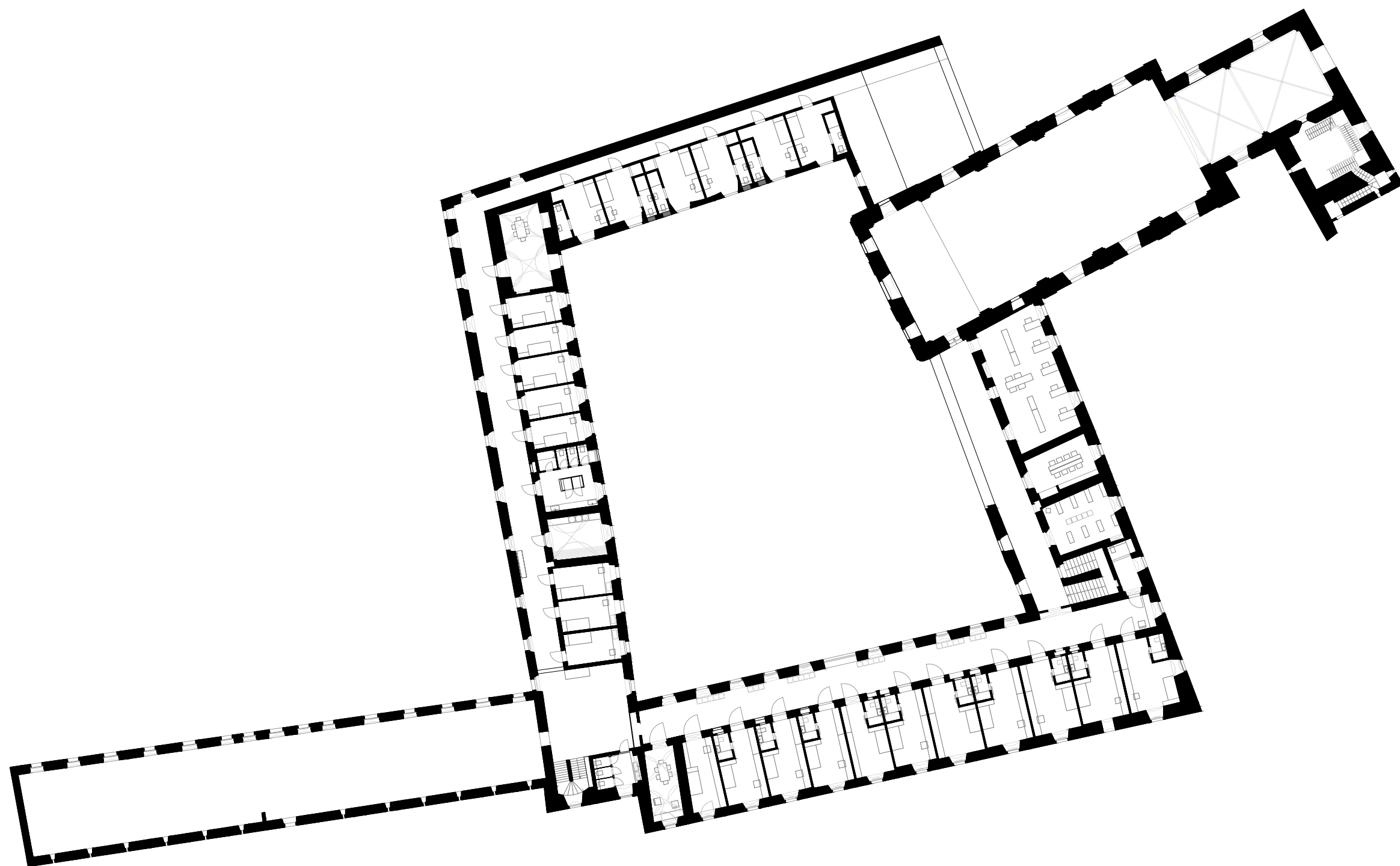
Prostor rajského dvora je určen pro samotnou ko-munitu, není zpřístupněn veřejnosti, ani návštěvám

PROSTOR BÝVALÉHO KOSTELA

zbavuji ho religiozity - nechávám ve své prázdnotě, nepřidávám podlahovou kritinu, nechávám zde pouze hlínu - přidávám vrstvu kvalitnější - sypčí. pocit spojení se zemí, sypkost materiálu mezi prsty. Vzniká prostor pro tanec, divadlo, scénog-rafií-

3.NP

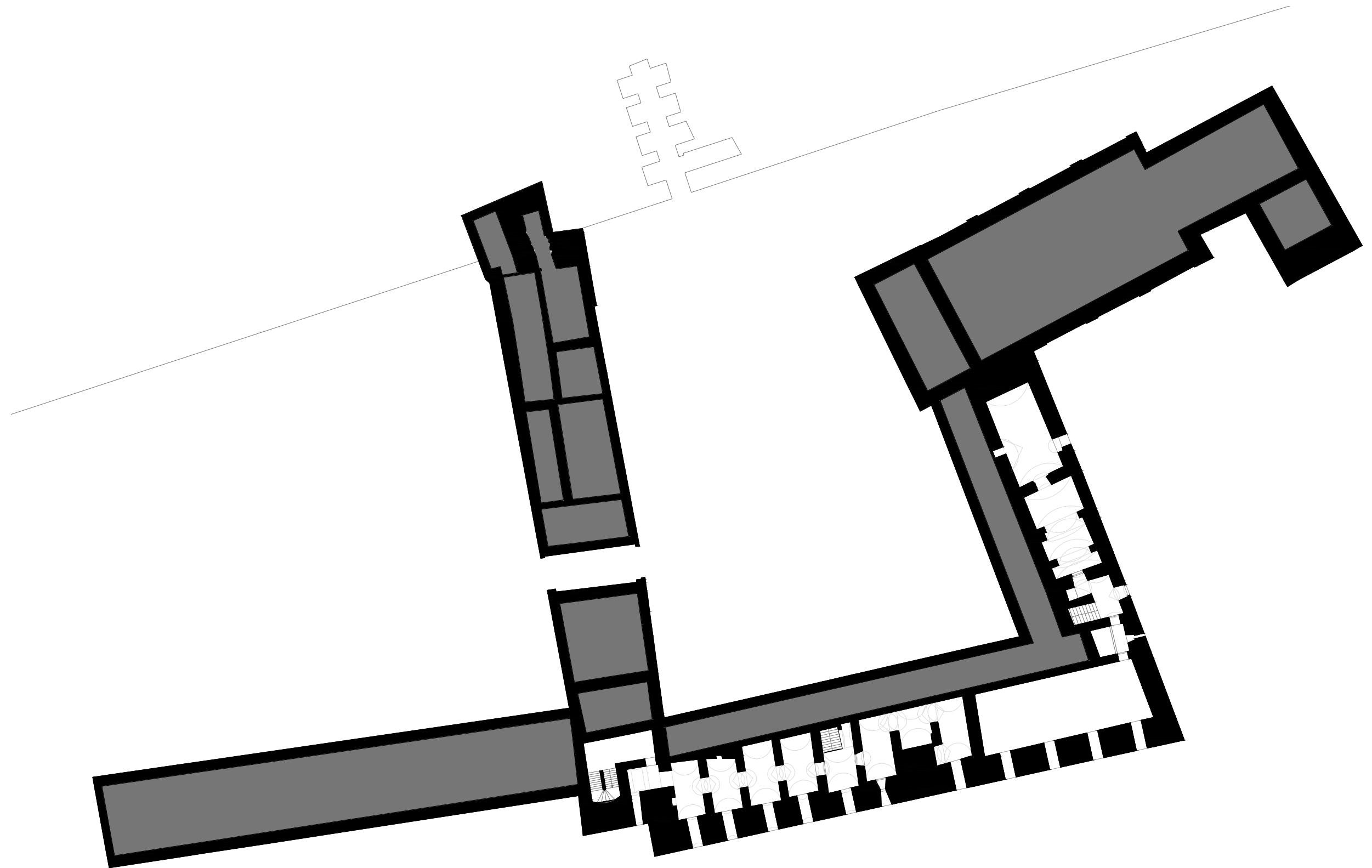
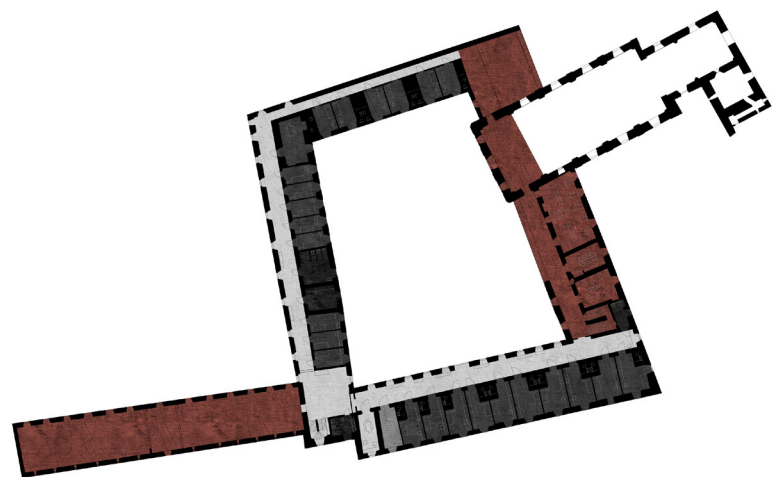
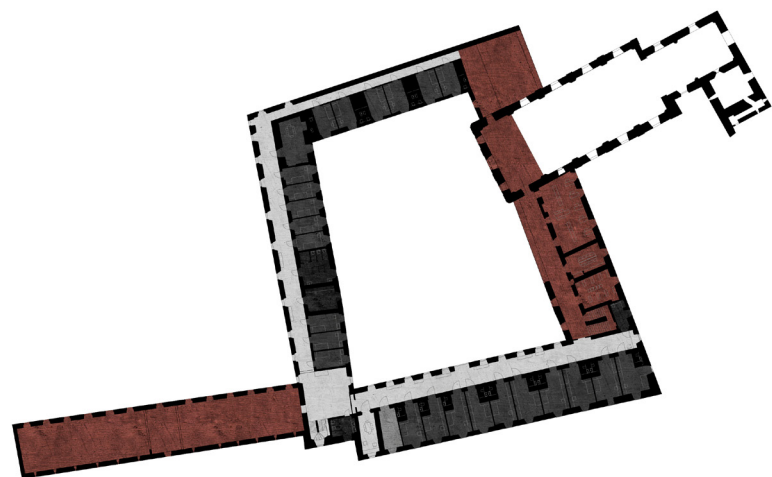
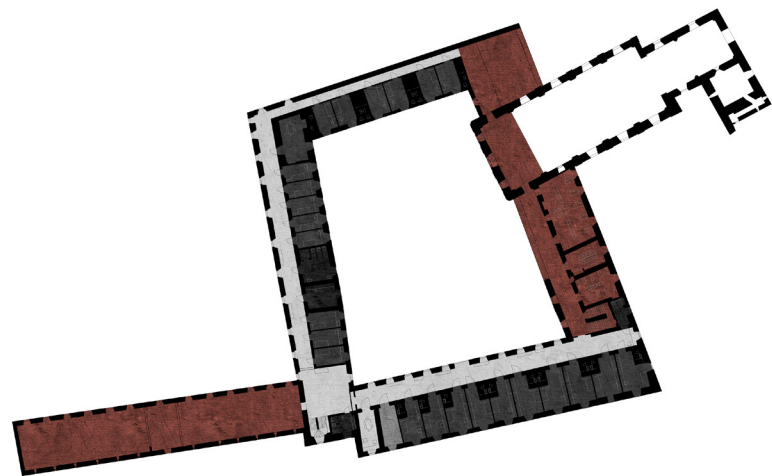
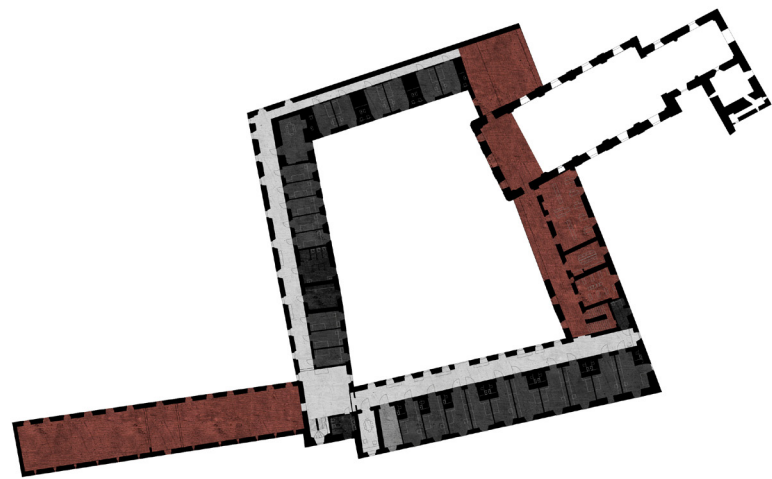

schéma fungování

vizualizace interier
chodba 1NP s kamny

vizualizace interier
pokoj severní křídlo /dostavba/

vizualizace exteriér
východní dvůr

vizualizace exteriér
pohled z loubí severního křídla
hlavní dvůr

vizualizace interier
prostor kostela

vizualizace exteriér
hospodářský dvůr

detail

konstrukční schéma axonometrie

materiály

materiály